

Posudek oponenta disertační práce

Název práce: The Humanist Virtuoso: Počátky, idea a ilustrace experimentální filosofické antropologie v *Traktátu o lidské přirozenosti* Davida Huma

Autor: PhDr. Tomáš Kunca

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Ladislav Benyovszky, CSc.

Disertační práce dr. Tomáše Kuncy je složena ze tří částí, z nichž první je věnována biografickému výkladu počátků filosofické činnosti Davida Huma, druhá expozici jeho „vědy o lidské přirozenosti“ prezentované v *Traktátu o lidské přirozenosti* a konečně třetí doložení povahy této vědy předvedením analýzy vášní ve druhé knize *Traktátu*. Jako celek považuji práci za promyšlenou, přičemž z hlediska přínosu pro české bádání o Humově díle oceňuji zvláště výklady první části a jejich dopad na navazující interpretace *Traktátu*.

Připomínky a výhrady k obsahové části práce:

1) Autor na jedné straně poukazuje k Humově tendenci překonat tradiční rozumění člověku jako „obrazu Boha“, na druhé se však definitivního zaujetí stanoviska v této záležitosti zříká. Cituji: „V práci nebudeme řešit jako primární ohled Humovo odpoutání se od dobově standardní vazby experimentální vědy na křesťanství, projevující se v podpoře zejména křesťanské teologie [...], i když i tento motiv v jistých souvislostech zazní. Práce tedy nemá ambici do detailu řešit a rozhodnout, zda vůbec a jak u Huma dochází k proměně rozumění člověku ve smyslu popření doktríny chápající člověka jako stvořence po Pádu, tedy v nějaké verzi uplatňující tezi o podobenství člověka s Bohem.“ (str. 7) Domnívám se, že takovéto zřeknutí se potenciálního dílčího cíle je sice legitimní – nelze očekávat, že všechny otázky, které se naskytanou v průběhu zkoumání, jaké podniká autor, budou zodpovězeny –, nicméně mám toto téma za velmi blízké hlavním cílům práce a uvítal bych, kdyby k němu autor zaujal určitější stanovisko.

2) Autor do svého díla vhodně vkládá krátký výchozí výklad Malebranchova rozumění „vědě o člověku“ ve *Zkoumání pravdy*, který legitimuje odkazem na Humův vztah k tomuto dílu. Soustředí se přitom na vykázání někdy přehlíženého Humova vymezení se vůči Malebranchově ideji člověka. Cituji: „...pokusme se alespoň hrubě a pouze orientačně

nastínit Malebranchovu ideu „vědy o člověku“, jak byla zformulována v Předmluvě k *Hledání pravdy*. Snad se nám podaří zahlédnout, že Humův projekt „vědy o člověku“ (ve smyslu „vědy o lidské přirozenosti“) je svým základním „vyladěním“ koncipován jako vážně míněná alternativa k dobově autoritativnímu, velkému, teologicky fundovanému a zároveň výdobytky karteziánské psychofyziologie zohledňujícímu systému Nicolase Malebranche.“ (str. 61) Svým malebranchovským exkurzem autor napomáhá k destrukci „školské“ představy o mimoběžnosti „britského empirismu“ a „kontinentálního racionalismu“, nicméně omezením se na Humovu opozici vůči Malebranchovi se nijak nedotýká představy o protikladnosti těchto dvou tradic. Mám za to, že důkladnější zabývání se *Zkoumáním pravdy* a jeho možným vlivem na Humovo dílo by mohlo napomoci k méně kontrárnímu pojmání vztahu Huma k Malebranchovi a obecně k méně schematickému rozumnění vztahu britského a kontinentálního novověkého myšlení. Nedohlížím však, nakolik by takovéto zkoumání odklonilo část takto doplněné práce od její hlavní interpretační linie, a proto svou poznámku míním spíše jako podnět k diskuzi než jako výhradu.

3) V anotaci a na samém začátku úvodu autor rozlišuje mezi „vědou o lidské přirozenosti“ jako zakládající a „experimentální filosofickou antropologií“ jako založenou: „Předložená práce je prvním krokem na cestě představit Davida Huma jako [...] toho, kdo jako první zformuloval ideu experimentální filosofické antropologie na základech „vědy o lidské přirozenosti“ a v *Traktátu o lidské přirozenosti* ji také realizoval.“ (str. 3, 7) Na jiných místech oproti tomu klade mezi „vědu o lidské přirozenosti“ a „experimentální filosofickou antropologii“ rovnítko: „...představení ideje Humovy „vědy o člověku“ jakožto experimentální filosofické antropologie“ (str. 7) „Druhá část práce [...] nechává vystoupit původní ideu „vědy o člověku“, „vědy o lidské přirozenosti“ či „experimentální filosofické antropologie“...“ (str. 110) Jsou tyto dvě odlišné charakteristiky – difference základu a založeného na jedné straně a identita na druhé – slučitelné?

Dodatek: Jak jsem uvedl v první připomínce, v práci je naznačeno, že „u Huma dochází k proměně rozumnění člověku ve smyslu popření doktríny chápající člověka jako stvořence po Pádu, tedy v nějaké verzi uplatňující tezi o podobnosti člověka s Bohem.“ Mám za to, že v případě důkladnějšího výzkumu Humova chápání člověka jako nikoli „Božího obrazu“ (inspirován autorem tento dílčí závěr předpokládám, i když pro něj přímou oporu v předložené práci nemám) by velmi prospěla konfrontace Humovy „antropologie“ s jiným významným moderním pojmáním člověka, totiž s Descartovým konceptem člověka sice jako „obrazu Boha“, přesto však – domnívám se – nikoli „stvořence po Pádu“. (Tento dodatek

nemá charakter výtky, nýbrž podnětu k diskusi či k případnému navázání na posuzovanou práci.)

Připomínky a výhrady k formální stránce práce:

V některých úsecích je předložena v dlouhých a nepříliš přehledných souvětích, v nichž se mnohde čtenář a v několika případech i sám autor obtížně orientuje. Pro ilustraci uvedu dva příklady, kdy se autor ve svém textu takříkajíc ztratil:

1) „...jen stěží lze pochybovat, že [Hume] nechápal Locka jako pokračovatele Boylova ideálu učence jako Christian Virtuoso (o tom rovněž níže) a neviděl bytostnou jednotu Lockovy epistemologické a teologické mise (ostatně teologie je pro Locka nejvyšší vědou, to ještě alespoň drobnou textovou evidencí ilustrujeme).“ (str. 15, opraveny jsou dva překlepy)

2) „Mladý Hume vychází ze zjištění, že humanitní vědy („moral Philosophy“; o jejich skladbě viz 2.1.1) převzaté od antických myslitelů „je postavena na stejně problematickém základě, který byl odhalen i u jejich filosofie přírody („natural Philosophy“).“ (str. 33)

V případě obtížného filosofického tématu sice nepovažuji snadnou srozumitelnost textu za neprominutelný požadavek, ale přece jen bych uvítal více péče věnované finalizaci práce. Nepřehlednost textu spojená na několika místech s chybami do jisté míry zastírá skutečnost, že jde o promyšlené a po věcné stránce odborně korektní dílo.

Dále mám výhradu ke dlouhým anglickým citacím přímo v textu – v tomto případě je myslím lepší uvádět ve vlastním textu překlady a originály nechávat v poznámkách pod čarou. Kombinace českých a anglických úseků při četbě ruší.

Nemyslím si, že by uvedené výhrady ke způsobu podání měly nějak významně ovlivnit hodnocení předložené práce, ale přesto je uvádím, a to i se zřetelem na případnou úpravu práce pro její publikaci.

Práci dr. Kuncy doporučuji k obhajobě a očekávám diskusi o uvedených problémech (zejména obsahových).

V Praze, 7. 6. 2012

Mgr. Richard Zika, Ph.D.